

Іван Петрович Федорищев,

Харківський національний університет внутрішніх справ (аспірант);

<https://orcid.org/0009-0004-8189-7450>,

e-mail: i.p.fedorischev@gmail.com

ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОГРОЗИ АБО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

Проаналізовано погляди вітчизняних і зарубіжних учених на процеси та механізми практичного застосування в повсякденній службовій діяльності елементів криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу. Досліджено нормативно-правову базу України, що регулює означені процеси. Розкрито сутність і мету необхідності чіткого визначення елементів криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу, охарактеризовано основні напрями. Досліджено юридичну природу та сутність, а також охарактеризовано структурні елементи криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу й окреслено можливі напрями вдосконалення правових механізмів під час документування злочинів згаданого виду.

Ключові слова: криміналістична методика, елементи криміналістичної характеристики, працівник правоохоронного органу, погроза, насильство, службові обов'язки, близькі родичі.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Реалії сьогодення в Україні не лише диктують нові умови забезпечення та здійснення правової політики держави, а й вимагають змін у більшості правових інституцій. Значної уваги потребує таке явище, як захист працівників правоохоронних органів, які здійснюють свої повноваження в умовах дії правового режиму воєнного стану, ризикуючи не лише своїм здоров'ям, а й найціннішим – життям. Зважаючи на те, що українська держава вже давно має чіткий курс стати повноцінним членом світового співтовариства та здобула визнання в більшості країн світу як безумовно права держава, необхідно провести низку змін із метою першочергового забезпечення національних конституційних норм і впровадження світових стандартів дотримання прав і свобод працівників правоохоронних органів.

Для цього необхідно вдосконалити механізми, які допомагають слідчим правильно кваліфікувати злочини, що вчиняються проти

працівників правоохоронних органів, розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо їх розслідування, визначити та дослідити елементи механізму злочину та їх криміналістичної характеристики тощо. Саме виконання цих умов забезпечить реалізацію завдань кримінального провадження, закріплених у чинному кримінальному процесуальному законодавстві.

Криміналістична характеристика є одним із найважливіших елементів криміналістичної методики. Правильно кваліфікувати злочин та в подальшому визначити елементи його криміналістичної характеристики означає стати на безумовно правильний шлях розслідування та в подальшому досягнути результату невідворотності кримінальної відповідальності винної особи та неприпустимості покарання та/або порушення прав і свобод особи в разі її невинуватості.

Для правильного розслідування злочину, досягнення цілей досудового слідства та в подальшому кримінального судочинства слідчий повинен бути не лише професіоналом своєї справи, а й особливо уважним щодо окремих елементів, навіть несуттєвих, з яких складається вся картина майбутнього розкритого злочину. Незначні елементи при загальній «чіткій» для широкого загалу справі дають підстави сумніватися щодо обставин, які до цього здавались беззаперечними. Саме перевірка дрібниць допоможе в подальшому вберегти особу від невинуватого обвинувачення, а органи досудового розслідування та правоохоронні органи від падіння довіри до них у суспільстві. Це так само допоможе зберегти стійкість правоохоронної системи в цілому.

Слідчий як самостійна процесуальна фігура кримінального провадження під час встановлення істини у справі повинен завжди використовувати не лише набуті під час навчання навички, а й має спиратись, зокрема, на набутий власний професійний досвід, а також на сформовану слідчу та судову практику. Він повинен об'єктивно оцінювати ситуацію, щоб повною мірою «відчувати» ті важливі елементи криміналістичної характеристики злочину, які вкрай вагомі для подальшого розслідування в цілому та на його окремих етапах, стадіях і елементах слідчих (розшукових) дій, а саме: під час проведення першочергових слідчих (розшукових) дій, реалізації загального плану слідчих (розшукових) дій, який необхідно виконати при розслідуванні конкретного злочину, обранні тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій тощо.

Стан дослідження проблеми

Зважаючи на той факт, що під час досудового розслідування неабияку роль відіграють елементи механізму злочину, перед науковцями завжди виникає потреба в дослідженні криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень окремих видів. Тема

вказаного дослідження неодноразово ставала дискусійною як для вітчизняних науковців, так і для іноземних [1–3], однак ці питання в юридичній літературі висвітлюються по-різному. Наприклад, Ю. А. Чаплинська виокремлює такі елементи криміналістичної характеристики, як спосіб учинення злочину, обстановка злочину, «слідова картина» злочину, особа потерпілого й особа злочинця [4]. На її думку, вказані елементи є значущими у практичній діяльності працівників поліції у кримінальних провадженнях будь-якої категорії, але цей перелік не є вичерпним і може доповнюватися новими елементами залежно від складу злочину, який розслідується.

Мета і завдання дослідження

Метою дослідження є вивчення та здійснення комплексного наукового аналізу структурних елементів криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу та розробка рекомендацій щодо їх формування й чіткого визначення.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі основні *завдання*:

- визначити елементи криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу, з'ясувати їхню сутність;
- охарактеризувати структурні елементи криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу.

Наукова новизна дослідження

На основі проведеного дослідження сформульовано рекомендації, які можуть використовувати працівники правоохоронних органів та інші зацікавлені особи для покращення практичного застосування криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу, розробки окремих елементів криміналістичної методики розслідування злочину цього виду.

Виклад основного матеріалу

Під час досудового розслідування, а особливо на початковому його етапі, слідчий повинен ретельно, «по крупицях», нічого не пропустивши, зібрати всі наявні відомості, так би мовити, «щойно з печі» і процесуально зафіксувати або прослідкувати, щоб відомості були зафіксовані (наприклад, забезпечити фіксацію тілесних ушкоджень потерпілого в супровідному листі станції швидкої медичної допомоги (форма № 114/о) лікарями швидкої медичної допомоги при первинному огляді потерпілого, що в подальшому стане документальною основою для освідчування особи, а в довготривалій перспективі – для призначення судово-медичної експертизи тощо).

Для встановлення такого компоненту криміналістичної характеристики, як особа злочинця, і дотримання при цьому принципу «розумних строків» та недопустимості «затягування» досудового розслідування слідчий повинен організувати ефективну взаємодію з оперативними працівниками, які перебувають у складі слідчо-оперативної групи (на стадії огляду місця події та здійснення першочергових слідчих (розшукових) дій) або здійснюють оперативне супроводження кримінального провадження (після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань). Прикладом може слугувати ситуація, коли під час проведення гласних оперативних дій оперативним працівникам стає відомо, що нападник має психічний розлад і перебуває на обліку в лікаря-психіатра, і відомості про це вони передають слідчому для подальшого направлення слідчим запиту в порядку ст. 93 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)¹. Ця обставина може докорінним чином впливати на подальше розслідування справи, тому взаємодія, порозуміння та необхідність досягнення спільних цілей слідчого і працівників оперативних підрозділів вкрай важлива. Отже, діяти слідчому в цьому та інших випадках слід спритно та не зволікаючи, а оперативному підрозділу, що супроводжує кримінальне провадження, необхідно своєчасно та в повному обсязі передавати слідчому значущу для розслідування інформацію.

Для висвітлення вказаної теми потрібно насамперед розуміти склад злочину та його суть для визначення елементів його криміналістичної характеристики. У зв'язку із цим ми пропонуємо визначити кримінально-правову характеристику погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу для більш змістовного з'ясування всіх елементів криміналістичної характеристики, оскільки ці питання тісно взаємопов'язані.

Статтею 345 Кримінального кодексу України (далі – КК України)² передбачено відповідальність за такі кримінальні правопорушення:

1) погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо працівника правоохоронного органу, а також щодо його близьких родичів у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків;

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 29.03.2023).

² Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 29.03.2023).

2) умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків;

3) умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу або його близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків;

4) дії, передбачені частинами 1, 2 або 3 ст. 345 КК України, вчинені організованою групою.

Аналізуючи вказані диспозиції, як зазначає Є. О. Гладкова, можна дійти таких висновків:

– безпосереднім об'єктом досліджуваного складу злочину є суспільні відносини, що забезпечують авторитет і нормальну діяльність всієї системи правоохоронних органів;

– потерпілими через учинення вказаного злочину є передусім працівник правоохоронного органу та/або його близькі родичі;

– об'єктивною стороною вказаного злочину є погроза вбивством, насильством або знищення чи пошкодження майна щодо працівника правоохоронного органу, а також щодо його близьких родичів (ч. 1 ст. 345 КК України), умисне заподіяння працівникові правоохоронного органу чи його близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень (ч. 2 ст. 345 КК України) або тяжких тілесних ушкоджень (ч. 3 ст. 345 КК України). Обов'язковим елементом складу цього виду злочину є висловлення суб'єктом злочину погрози або вчинення насильства саме у зв'язку з виконанням працівником правоохоронного органу своїх службових обов'язків;

– кваліфікуючою та найтяжчою ознакою вказаного правопорушення є вчинення дій, передбачених частинами 1, 2 або 3 ст. 345 КК України, організованою групою;

– суб'єктивна сторона злочину виражається у вигляді прямого умислу, вчинення злочину з необережності виключається, що робить його одним із найбільш небезпечних видів злочинів проти органів державної влади у сфері правоохоронної діяльності. Особливою ознакою суб'єктивної сторони є наявність спеціального мотиву: вказаний злочин вчиняється у зв'язку з виконанням працівником правоохоронного органу службових обов'язків. Під виконанням службового обов'язку слід розуміти діяльність працівника, що входить до кола його повноважень. Час виконання потерпілим службових обов'язків (минулий, теперішній чи майбутній) на кваліфікацію не впливає. Для застосування ч. 1 ст. 345 КК України не має значення, чи розраховував винний реалізувати погрозу щодо працівника правоохоронного органу або його близьких родичів;

– суб'єкт злочину загальний, тобто будь-яка особа, яка досягла 16-річного віку (щодо ч. 1 ст. 345 КК України), або особа, яка досягла

14-річного віку (при вчиненні злочинів, передбачених частинами 2, 3, 4 ст. 345 КК України) [5, с. 6].

Після з'ясування основних елементів кримінально-правової характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу можна встановити, які елементи криміналістичної характеристики важливі для розслідування цієї категорії злочинів, оскільки, як зауважили у своїй праці О. М. Гумін та М. М. Коваль, кримінально-правова характеристика злочину є фундаментом аналізу криміналістичної характеристики [6, с. 170]. А. Ф. Волобуєв вважає, що у структурі механізму злочину відображається його кримінально-правовий і кримінально-процесуальний аспекти. Також учений слушно зазначає, що орієнтиром для визначення механізму злочину мають служити елементи складу злочину (кримінально-правовий аспект), але це повинні бути такі елементи, знання про які можна використати для встановлення обставин злочину, що входять до предмета доказування (кримінально-процесуальний аспект) [7, с. 23].

З огляду на вищенаведене можна сформувані елементи криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу.

При формуванні елементів криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу доцільніше буде спиратися на постанову Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» від 26 червня 1992 року № 8 (далі – Постанова № 8)¹. У ній зазначено та наведено основні деталі, якими буде керуватися суд при розгляді вказаної категорії справ. А оскільки одним із завдань досудового розслідування є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду, то слідчий при проведенні слідства за вказаним злочинном повинен, зокрема, керуватися профільним нормативним актом судової системи, таким як Постанова № 8, адже саме на цей нормативно-правовий акт буде спиратися суд при розгляді справи про погрози або насильство щодо працівника правоохоронного органу.

Аналізом судової практики встановлено, що найчастіше вказаний вид правопорушень вчиняється щодо патрульних поліцейських, працівників груп реагування патрульної поліції відділів (відділень) поліції

¹ Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.06.1992 № 8 // БД «Законодавство України / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-92> (дата звернення: 29.03.2023).

в умовах припинення вчинення кримінальних або адміністративних правопорушень, або прибуття на виклик за сімейними сварками. Тому важливими елементом криміналістичної характеристики є обстановка вчинення злочину, час і місце.

Першочерговим елементом кримінального правопорушення за ст. 345 КК України, який необхідно розглянути та висвітлити, є спосіб учинення злочину. На думку С. М. Зав'ялова, з якою ми погоджуємось, спосіб учинення злочину поділяється на спосіб підготовки до його вчинення, власне вчинення злочину та приховування його слідів [8]. В. О. Гусева зазначає, що підготовка передувала у 25 % випадків при вчиненні посягань на життя працівника правоохоронного органу, з них у 5 % із числа вивчених випадків надходили погрози на адресу працівника правоохоронного органу від осіб, які вчинили злочини, у 58 % випадків від загального числа проводилися дії, спрямовані на знаходження знаряддя злочину, у 10 % – обиралося місце вчинення злочину [9].

Спосіб приховування злочину є наступним елементом криміналістичної характеристики досліджуваного злочину. Хоча деякі вчені, такі як О. Н. Колесніченко, Б. М. Коврижних, В. А. Овечкін, схиляються до думки, що спосіб приховування злочину входить до структури способу вчинення злочину [10–12], але більш слушною, на наш погляд, є думка Г. Г. Зуйкова, який вважає, що коли приховування злочину відбувається після його вчинення, то спосіб його приховування можна вважати самостійним комплексом дій, які не входять до поняття способу вчинення злочину [13].

Одним із центральних елементів криміналістичної характеристики досліджуваного складу злочину є особа потерпілого. Потерпілими від цього злочину є працівник правоохоронного органу або його близькі родичі. Перелік працівників правоохоронних органів поданий у ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів»¹. Перелік близьких родичів зазначено у п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК України. Також відповідно до абз. 4 п. 5 Постанови № 8 «посягання, учинені на технічних працівників, секретарів, прибиральниць та інших осіб, робота яких не пов'язана із правозастосовчими або правоохоронними функціями правоохоронних органів, потрібно кваліфікувати за статтями Кримінального кодексу, які передбачають відповідальність за злочини проти особи, власності тощо»².

¹ Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> (дата звернення: 29.03.2023).

² Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників

Крім того, при визначенні складових криміналістичної характеристики досліджуваного нами злочину слід виокремити такий його елемент, як особа злочинця. Цей елемент є чи не найважливішим як у криміналістичному, так і у кримінально-правовому розумінні, адже встановлення особи злочинця має не лише тактичне, а й доказове значення під час розслідування вказаного злочину. Установлення типових рис, що характеризують особу злочинця, допомагають слідчому в побудові версій, обранні алгоритму слідчих (розшукових) дій та формулюванні завдань, необхідних для пошуку правопорушника [14, с. 387]. Окрім цього, при встановленні особи злочинця надзвичайними для доказування злочину, передбаченого ст. 345 КК України, є мотив і мета.

Установлення мотиву й мети вчинення погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу є важливим не лише з криміналістичної та практичної точки зору, а й визначено нормативно, адже згідно зі ст. 91 КПК України вони є обставинами, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Так, відповідно до диспозиції ст. 345 КК України вказані злочини вчиняються особою у зв'язку з виконанням працівником правоохоронних органів своїх службових обов'язків і покликані створити дестабілізацію в роботі правоохоронної системи через конкретного працівника правоохоронного органу.

Метою погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу є здійснення тиску на нього. Вона може бути різною залежно від ситуації та мотивації злочинців. Зазвичай метою таких погроз або насильства може бути спроба перешкодити роботі правоохоронного органу, яка може бути шкідливою для інтересів злочинців (наприклад, погрози або насильство можуть використовуватися з метою запобігти арешту, затриманню, конфіскації майна, зіткненню зі свідками, зміні показань свідків або психологічного тиску на правоохоронних працівників).

Залежно від ситуації метою вчинення цього злочину може бути намір залякати чи дискредитувати працівника правоохоронного органу або його службу, зокрема злочинці можуть використовувати насильство або погрози з метою дискредитувати діяльність правоохоронного органу або окремих працівників через збільшення кількості скарг на їхню діяльність.

Отже, визначення мети вчинення злочину при розслідуванні погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу є

правоохоронних органів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.06.1992 № 8 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-92> (дата звернення: 29.03.2023).

надзвичайно важливим, оскільки це дозволяє зрозуміти, які можливі наслідки можуть бути через такі дії та які мотиви переслідували злочинці.

Як зазначає С. В. Кобець, значна частина досліджуваних кримінальних правопорушень вчиняється з мотивів помсти працівнику правоохоронного органу за його професійну діяльність [15].

Також правильне визначення та встановлення мотиву вчинення вказаного правопорушення прямо впливає на кваліфікацію діяння, бо відповідно до абз. 2 п. 3 Постанови № 8 «якщо дії притягнутої до відповідальності особи були реакцією на незаконні діяння судді, працівника правоохоронного органу, члена громадських формувань з охорони громадського порядку чи військовослужбовця або викликані особистими неприязними стосунками, не пов'язаними з виконанням потерпілим своїх обов'язків, вчинене, за наявності для цього підстав, потрібно кваліфікувати як злочин проти особи або власності»¹.

Сліди також є важливим елементом криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу. Це можуть бути сліди, залишені на місці події або на тілі жертви, які можуть допомогти встановити характер погрози або насильства. Наприклад, сліди фізичної боротьби на тілі правоохоронця можуть свідчити про те, що на працівника правоохоронного органу дійсно був здійснений напад і він відбивався, або сліди, залишені на місці події: відбитки взуття, плями крові або інших речовин, знаряддя вчинення злочину, гільзи від патронів (у разі застосування зброї для залякування), а також записи з камер відеоспостереження або бодикамер.

При вчиненні погрози застосування насильства важливими є сліди, які містяться у транспортних телекомунікаційних мережах та електронних інформаційних системах: якщо працівник правоохоронного органу отримував погрози через засоби комунікації (електронну пошту, месенджери, телефон), то можуть бути збережені записи цих повідомлень, розмов.

Таким чином, аналіз слідів може допомогти правоохоронним органам зібрати докази, необхідні для ідентифікації злочинця та проведення розслідування. Важливо зазначити, що правильний збір та аналіз слідів може бути складним і вимагати професійних знань та досвіду криміналістичних експертів.

Досліджуючи знаряддя та засоби вчинення злочину, можна дійти висновку, що при погрозі працівнику правоохоронного органу предмети вчинення вказаного виду злочину поділяються на дві групи: електронні та речові. До першої групи належать знаряддя і засоби,

¹ Там само.

які здебільшого використовують при вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 345 КК України: засоби телекомунікації, електронні інформаційні системи (при отриманні погроз правоохоронцем через дзвінки на мобільний телефон, отримання листів на електронну пошту, текстових сповіщень, малюнків, фото-, відеозаписів із погрозами у месенджери). До другої групи належать як знаряддя та засоби погрози непрямої дії (наприклад, залишення похоронного вінку на авто правоохоронця), так і знаряддя та засоби прямої дії, зокрема вогнепальна, холодна зброя або та інші предмети, якими можуть бути використані для насильства щодо працівника правоохоронного органу.

Висновки

Елементи криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу є доволі типовими для групи злочинів проти авторитету органів державної влади, але мають свої особливості та в сукупності притаманні лише вказаному виду злочинів.

У дослідженні були сформовані та описані елементи, що становлять криміналістичну характеристику вказаного злочину, зокрема: 1) обстановка злочину, час і місце; 2) спосіб вчинення злочину; 3) спосіб приховування злочину; 4) особа потерпілого; 5) особа злочинця; 6) мотив учинення злочину; 7) мета вчинення злочину; 8) сліди злочину; 9) знаряддя та засоби вчинення злочину.

При розслідуванні погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу слідчий повинен ретельно проаналізувати і встановити роль кожного елемента та його вплив на вчинення кримінального правопорушення, встановити обстановку, час, місце і спосіб учинення злочину. У разі намагання особи, яка вчинила кримінально каране діяння, приховати сліди злочину слідчий має запобігти цьому, а в разі неможливості – встановити обставини приховування слідів злочину та задокументувати їх, а для цього необхідно вивчити особу злочинця. Крім того, слідчий повинен зібрати матеріали, що характеризують особу злочинця і неодмінно стануть у пригоді при розслідуванні та запобіганні спотворенню слідів злочину. Спираючись на нормативно-правові акти, практику Верховного Суду, слідчий має досконало перевірити, чи належить потерпілий до категорії працівника правоохоронного органу та чи не стали дії особи реакцією на незаконні діяння працівника правоохоронного органу або вони викликані особистими неприязними стосунками, не пов'язаними з виконанням потерпілим своїх обов'язків. Задля цього слідчому вкрай необхідно встановити мотив і мету, що саме спонукало особу вчинити вказане діяння. І найнеобхідніше – оперативно

та якісно зафіксувати сліди та віднайти знаряддя й засоби вчинення злочину.

У нашому дослідженні такий елемент криміналістичної характеристики, як готування до вчинення злочину, не висвітлювався, адже на практиці при розслідуванні вказаних злочинів погрози щодо правоохоронця або його близьких родичів майже не супроводжуються стадією готування, а при розгляді в судах справ про насильство щодо працівника правоохоронного органу вказана стадія не досліджується, бо найчастіше ці злочини мають спонтанний характер. Але в разі почастищення в майбутньому випадків, коли злочинці у вказаній категорії справ будуть більш ретельно готуватися до вчинення досліджуваного виду злочину, доцільно буде сформулювати та вказати готування до вчинення злочину елементом криміналістичної характеристики погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу.

Також дискусійним залишається питання фіксації отримання погроз через засоби комунікації та електронно-інформаційні системи й надання потерпілим правоохоронним органам переписок або записаних на диктофон чи через спеціальні застосунки в мобільних телефонах телефонних розмов як доказів здійснення протиправної діяльності. Чи не вважається це порушенням таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції в розумінні ст. 14, ч. 1 ст. 87 КПК України, ч. 1 ст. 31 Конституції України? Це питання залишається відкритим та потребує додаткового дослідження.

Список бібліографічних посилань: 1. Cheung J., Cheung M. Violence against police officers: a systematic review of the evidence-base from high-quality quantitative studies. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2018. No. 19 (4). Pp. 357–368. DOI: <https://doi.org/10.1177/1524838016658586>. 2. Blumberg M., Nathanson E. Holding accountable those who perpetrate violence against law enforcement officers: a review of state and federal statutes. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*. 2019. No. 11 (2). Pp. 93–105. DOI: <https://doi.org/10.1108/JACPR-05-2018-0359>. 3. Wooldredge J. D. Understanding police use of force: The role of perpetrator behavior. *Justice Quarterly*. 2018. No. 35 (6). Pp. 995–1019. DOI: <https://doi.org/10.1080/07418825.2017.1392893>. 4. Чаплинська Ю. А. До питання сутності та структури криміналістичної характеристики злочинів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 194–198. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2019-3-194-198>. 5. Гладкова Є. О. Кримінально-правовий захист працівників правоохоронних органів : наук.-метод. рек. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 48 с. 6. Гумін О. М., Коваль М. М. Криміналістична характеристика: поняття та її елементи. *Юридичний науковий електронний*

журнал. 2017. № 5. С. 169–171. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2017/45.pdf (дата звернення: 29.03.2023). **7.** Волобуєв А. Ф. Механізм злочину та його зв'язок з концептуальними положеннями криміналістики : монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2019. 122 с. **8.** Зав'ялов С. М. Спосіб вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання у боротьбі зі злочинністю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 21 с. **9.** Гусєва В. О. Особливості обстановки та способу вчинення злочину як елементів криміналістичної характеристики посягань на життя працівника правоохоронного органу. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2018. № 4 (84). С. 220–229. **10.** Колесниченко А. Н. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений (конспект лекций по советской криминалистике). Харьков, 1965. 47 с. **11.** Коврижных Б. Н. Деятельность органов прокуратуры по делам о нераскрытых убийствах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харьков, 1969. 12 с. **12.** Овечкин В. А. Общие положения методики расследования преступлений, скрытых инсценировками : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харьков, 1975. 17 с. **13.** Зуйков Г. Г. Поиск преступников по признакам способов совершения преступлений : учеб. пособие. М., 1970. 189 с. **14.** Степанюк Р. А. Сутність і практичне значення криміналістичної характеристики злочинів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 386–388. **15.** Кобець С. В. Спосіб учинення погрози або насильства щодо працівника правоохоронного органу як елемент криміналістичної характеристики. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2021. Вип. 4 (96). С. 226–237. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.96.226-237>.

Надійшла до редколегії 02.04.2023

Прийнята до опублікування 27.04.2023

Fedorishchev I. P. Elements of forensic description of threats or violence against a law enforcement officer

Proper legal regulation of the protection of law enforcement officers from unlawful attacks should be one of the most important tasks of a developed state governed by the rule of law, especially in the context of active hostilities, because even in peacetime law enforcement officers put their health and lives at risk. At the same time, state institutions must provide adequate guarantees to ensure the normal functioning of the law enforcement system.

The purpose of the research is to study and carry out a comprehensive scientific analysis of the structural elements of the forensic description of threats or violence against a law enforcement officer, to determine their essence, to study the legal framework governing the processes, and to identify possible areas for improving their legal regulation.

The research was conducted using a range of general scientific and special scientific methods: dialectical, comparative legal, systemic-historical and logical analysis, analogy, formal logic, substantive legal logic, and comparative methods. The author has studied a wide range

of scientific sources on the subject matter under study. The materials of investigative and judicial practice have been studied and analysed in detail. Legislative and regulatory acts have been studied and compared.

On the basis of the conducted research, the author has formed a typical list of elements of the forensic description of threats or violence against a law enforcement officer, and each element has been characterised, and examples of application of the elements in the practical activities of law enforcement officers have been provided. Recommendations have been made on the application of the elements of forensic description which can be used by law enforcement officers and other stakeholders to improve the practical application of forensic description of threats or violence against a law enforcement officer.

Key words: forensic methodology, elements of forensic description, law enforcement officer, threat, violence, official duties, close relatives.

